Sandra Miralles: 'En ciència-ficció, no sempre l'home és l'heroi ni les dones, rosses amb minifaldilla'

L'escriptora especialitzada en ciència-ficció reivindica el paper de les dones en un gènere tradicionalment associat als homes i reflexiona sobre l'evolució dels personatges femenins en la literatura, el cinema i les sèries, en una conferència aquest dissabte 28 de novembre a Sant Llorenç de la Muga

Sandra Miralles és escriptora especialitzada en ciència-ficció i té diversos llibres publicats. Als 90 i durant onze anys va fer un programa sobre el gènere a l'emissora lliure Ràdio PICA, a Barcelona, i també ha participat en diferents grups de música lligats al gènere. Actualment està bolcada en l'escriptura d'una saga, imparteix xerrades sobre el gènere des de diverses perspectives i impulsa el projecte CIFI POP. Aquest dissabte 28 de novembre, a les 12 hores, ofereix una xerrada sobre Dones i ciència-ficció a la sala polivalent de Sant Llorenç de la Muga.

Per què aquesta passió per la ciència-ficció i des de quan?

Des de sempre. Jo, quan vaig llegir, per posar-te un exemple, Mecanoscrit del segon origen, de Manuel de Pedrolo, ja vaig voler escriure ciència-ficció. Tots els contes que presentava als Jocs Florals del col·legi ja eren de ciència-ficció. He estudiat guió de cinema i també tots els meus guions eren de ciència-ficció. Els meus professors no entenien res. Sempre m'ha agradat i interessat el futur.

Potser perquè en el futur espera que tot sigui millor?

Això seria l'ideal, que anéssim a millor, però no sé...

Què l'atreia aleshores de la ciència-ficció?

Crec que és una cosa natural. Jo he anat al cinema des de molt petita. La meva mare m'hi portava a veure pel·lícules d'animació que ja eren de ciència-ficció, suposo que perquè a ella també li agradava aquest tema. Però també m'agraden altres coses, vull dir que tampoc estic obsessionada amb això, però amb el temps, com que és una cosa que m'interessa, he aconseguit vertebrar altres temes que també m'interessen amb aquestes xerrades que faig, com la de Sant Llorenç, on parlo de dones i ciència-ficció, però també en tinc sobre música, sobre política i ciència-ficció i sobre ecologia i ciència-ficció. Intento estar informada i vaig filant tot un seguit d'arguments per imaginar-nos un futur a través de totes aquestes disciplines.

Tot això forma part del seu projecte CIFI POP?

És l'impacte de la ciència-ficció en la cultura popular, com relacionem això que estem veient amb el que estem vivint o amb el que hem viscut, perquè hi ha moltes pel·lícules que parlen del futur que en realitat són del passat, dels anys 20, com Metròpolis, i en canvi són supermodernes, perquè la ciència-ficció sempre és moderna. Encara que sigui hortera, perquè n'hi ha molta, sobretot als anys 70, o molt cursi, com als 50, sempre té alguna idea interessant, ja sigui en l'àmbit del vestuari o

sociològic. En el cas de les dones i la ciència-ficció, observant només el paper de la dona del futur, la dona imaginària d'aquests futurs imaginaris, ja veiem per on van els trets i per on hem anat.

Per on exactament?

Ara hi ha una contradicció molt forta. Mai hi havia hagut sèries tan bones com les pel·lícules. Ara sí. Hi ha un canvi, per mi, superbó, perquè és incloure totes les minories que havíem estat ignorades i donar a les dones el paper que els correspon. No sempre l'home és l'heroi i nosaltres, les dones, rosses amb una minifaldilla. Aquests rols, per sort, han anat canviant. En canvi, en el cinema ens trobem l'efecte contrari. Hi ha moltes pel·lícules, suposadament de ciència-ficció, que de sobte resulta que les estàs mirant i són d'amor, no tenen res a veure amb la ciència-ficció. És una història d'amor amb un decorat de ciència-ficció.

Quan l'espectador de ciència-ficció, realment, el que vol veure és ciència-ficció, no?

Exactament. Hi ha històries d'amor, sí, com a la vida mateixa, però també hi ha morts... Les persones a qui ens agrada la ciència-ficció busquem una altra cosa. La ciència-ficció està molt lligada a la sociologia, o fins i tot a la psicologia, a la filosofia...

Quin paper han tingut històricament les dones en aquest gènere?

Molt important perquè, per començar, la creadora del gènere és Mary Shelley, l'autora de Frankenstein. És quan es considera que comença aquesta definició d'estil literari. Abans ja s'havien fet coses de fantasia, però el que fa Mary Shelley és utilitzar la ciència del moment, que era l'electricitat, per explicar altres coses. A més, és una novel·la molt psicològica. El monstre, de fet, és un mite de la cultura moderna. Sort vam tenir que va poder-la publicar.

L'evolució que ha tingut la dona dins del gènere ha estat molt dispar?

Sí. Un exemple és el de Wonder Woman, un personatge dels anys 50 creat per un senyor que tenia dues dones. Així, la manera que tenien de relacionar-se i com eren elles estaven molt reflectides en el personatge. Justament hi ha una pel·lícula de Hollywood que explica la història d'aquest autor. La Wonder Woman d'ara, la de les pel·lícules, és totalment heteropatriarcal i no té res a veure amb l'original. Entremig, el còmic és molt reinterpretat i hi ha un munt de Wonder Womans: superfortes, superlliures, bisexuals, té unes coses que no són la Wonder Woman de les pel·lícules d'ara.

És com si li haguessin tret atributs.

Exacte. Per fer això, crea un nou personatge, però aquesta no és la nostra Wonder Woman. És molt guapa ella, tot el que vulguis, però no ho és.

La ciència-ficció ha imaginat nous rols per a les dones?

Tu creus que és fàcil imaginar un nou rol si no l'hem tingut mai? Això m'ho plantejo. Sabem com serien ocupant els mateixos llocs que han estat generats per una societat heteropatriarcal que, segons sabem, ve del neolític. Aleshores, no sabem com serien. Potser no hi hauria coses que ara donem per descomptat, però jo crec que l'ésser humà, hi haurà un moment que s'adonarà que la igualtat ha d'existir. Ha de ser real.

En ciència-ficció també s'han repetit els estereotips femenins?

No només s'han repetit, fins i tot s'han exaltat. Per exemple, a El planeta prohibit, dels anys 50, una pel·lícula preciosa, la noia porta uns modelets brutals, però és la filla del científic i l'astronauta s'enamora d'ella. Sempre han tingut aquest paper en totes les novel·les, no cal que siguin de ciència-ficció. No tenim un paper protagonista. A la xerrada parlo del test de Bechdel, que va sorgir als anys 80 i que s'utilitza per saber si la pel·lícula que estàs veient compleix unes regles. La primera, per exemple, és que hi hagi dos personatges femenins amb nom que parlin entre elles i que no parlin d'un home. Aquesta norma la poses perquè això existeix. Penses: és possible que algú faci un guió on només surtin dues dones que no es parlin entre elles, que no tinguin ni nom...? És que la vida no és així, a la vida les dones tenen nom i participen i opinen. D'aquesta manera el que es pretén és fer una imatge falsa del que hauria de ser la dona en un heteropatriarcat ben fet. Però després hi ha superheroïnes que trenquen amb tot això, com el personatge de Ripley interpretat per Sigourney Weaver a Alien, que va ser impactant perquè va ser la primera vegada que en cinema comercial vam veure una dona que no es lliga a ningú, que guanya, que és l'única que sobreviu, i resulta que aquest paper l'havia de fer un home. Com canviaria la pel·lícula si fos l'Steve McQueen.

Un home? No ho sabia.

Sí, estava pensat per a un home, i a última hora el director, Ridley Scott, va canviar d'opinió i va ser la millor idea que ha tingut en la seva vida, segurament.

Aquest personatge realment va impactar.

Jo la vaig veure de petita i ho vaig veure normal. No vaig dir: Oh, una dona protagonista. Va ser després que em vaig assabentar d'aquestes dades. Però és un exemple de normalitzar l'heroisme femení que no té per què ser Miss Món a l'espai.

Els últims anys, moltes escriptores s'estan atrevint a escriure o a publicar ciència-ficció en català.

Això és un gran avenç perquè als anys 80 o 90, si tu entraves en una botiga de còmics, es giraven tots, com si...: una noia. No és cap exageració de The Big Bang Theory. Era així. La ciència-ficció és un gènere que es creu és principalment masculí perquè es relaciona només amb una part del gènere, que són els ovnis, els alienígenes i els herois que salven, però aquest gènere és molt ampli. Hi ha molts subgèneres i més ara que es pot escriure sobre tot.

Què canvia quan les dones escriuen les històries?

Moltes coses perquè el punt de vista és supernou. Els homes tenen un estereotip del que han de ser els herois. Les dones, no. Nosaltres ens els estem inventant. Tenim referències, però no tenim tanta cultura darrere de com escriure un home intel·ligent i fort. Aquí, les dones que escrivim ciència-ficció tenim molt avantatge ara mateix, explorem camps que no estan explorats. I hi ha bones escriptores de ciència-ficció i molt conegudes que són tan reconegudes com Asimov. Hi ha Ursula K. Le Guin o Octavia Butler, que ja són clàssiques de la ciència-ficció, referents. També Margaret Atwood.

El títol de la seva xerrada també és Iconografia de la dona del futur. Creu que la dona del futur que van imaginar aquells creadors de fa 50 anys s'assembla a la dona actual?

S'assembla a aquestes dones que posen a Instagram i TikTok que volen ser housewives (riu). Hi ha un retrocés molt important. A partir del cinema de ciència-ficció, que és molt visual, veus com avança el paper de la dona, sobretot a partir de Sigourney Weaver. Abans, les dones fortes eren les dolentes i a partir d'ella són dones més independents. La millor, però, és Sigourney Weaver, perquè és una dona resolutiva, que no es lliga a ningú ni s'enamora, no té cap problema d'aquests, està per la supervivència. A la segona pel·lícula, ja posen que havia tingut una filla, és a dir, li donen una vida al personatge, que ja em sembla molt bé.

La ciència-ficció és un gènere que denuncia molt les desigualtats. Això, en els temps que vivim, o en qualsevol temps, és important.

És molt bàsic. En una xerrada que faig sobre política i ciència-ficció, explico que hi ha un subgènere que és la distopia i que ara està molt de moda. Si tu llegeixes les distopies i veus les pel·lícules de distopia, encara entens millor per què estem parlant de distopia en els moments que vivim. És una crítica social brutal.

Quan ha analitzat la representació de les dones en la ciència-ficció, què l'ha sorprès més?

Notícies relacionades

La capacitat que té, sobretot la cultura visual, de posar-te una idea al cap. Jo vaig començar a fer aquesta xerrada perquè vaig tornar a veure Regreso al futuro II, que és la que els personatges van al futur. I em vaig adonar que l'actriu, que ja sabia que l'havien canviat, feia el mateix paper. A més, al mig de la pel·lícula, el doctor la deixa adormida i tirada en un racó d'un carrer del futur. Vaig pensar: Com m'havien colat això quan tenia 15 anys? Va ser quan la meva germana em va explicar allò del test de Bechdel, perquè és bàsic. Ara, per sort, les sèries de Netflix, que tothom les critica, que són woke, el que vulguis, però hi ha una diversitat molt ben trobada que m'agrada molt i crec que aquest és el camí, que és incloure tothom a la narració. És a dir, no és que siguin els homes, més o menys madurs, tipus Indiana Jones, els protagonistes de tot perquè sinó és molt avorrit, bàsicament.

Subscriu-te per seguir llegint

Via: Empordà

Font de l'article: https://www.diaridegirona.cat/cultura/2026/11/27/en-ciencia-ficcio-no-sempre-lhome-es-lheroi-ni-les-dones-rosses-amb-minifaldilla-136920670.html